

ЛЮДИНОЗНАВЧІ СТУДІЇ
Серія «Педагогіка», 6/38 (2018), 219–228

HUMAN STUDIES
Series of «Pedagogy», 6/38 (2018), 219–228

УДК 373.291

КУЗЬМА Ірина – кандидат педагогічних наук, викладач кафедри педагогіки і психології та інклюзивної освіти, Тернопільський обласний комунальний інститут післядипломної педагогічної освіти, вул. Максима Кривоноса, 2, Тернопіль, 46000, Україна (iryna.yankovych@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1219-8216>

ResearcherID: <http://www.researcherid.com/rid/D-4131-2018>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2313-2094.6/38.119522>

Бібліографічний опис статті: Кузьма, І. (2018). Формування морально-етичних цінностей дітей старшого дошкільного віку в процесі реалізації медіаосвіти. *Людинознавчі студії: зб. наук. праць ДДПУ імені Івана Франка. Серія «Педагогіка», 6/38, 219–228.* doi: 10.24919/2313-2094.6/38.119522.

Історія статті

Одержано: 18 вересня 2017

Подано до редакції: 15 лютого 2018

Прорецензовано: 13 листопада 2017

Доступ он-лайн: 5 квітня 2018

ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНО-ЕТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ РЕАЛІЗАЦІЇ МЕДІАОСВІТИ

Анотація. У статті досліджено значення медіаосвіти для формування морально-етичних цінностей дітей дошкільного віку. Обґрунтовано потребу вивчення досвіду організації медіаосвіти в країнах Європи. Акцентовано увагу на необхідності системно формувати морально-етичні цінності медіазасобами. Охарактеризовано класифікації медіа. Розкрито освітньо-виховний потенціал інтерактивних додатків для формування морально-етичних цінностей. Показано значення медіаосвіти батьків у виховному процесі.

Ключові слова: медіаосвіта, медіазасоби, морально-етичні цінності дітей дошкільного віку, медіазаняття, дошкільні заклади.

Постановка проблеми. У зв'язку з поширенням медійних загроз у сучасному українському суспільстві (маніпуляції свідомістю, фейкові повідомлення, небезпечні знайомства, виникнення залежності від нових

медіа, провокування агресії, жорстокості, насильства тощо) набуває актуальності медіаосвіта, передусім для дітей, оскільки постійно знижується вік дитини, коли вона вперше контактує із засобами масової комунікації. Ця категорія (медіаосвіта) є недостатньо зрозумілою й усвідомленою для батьків. Проте все частіше в наукових дослідженнях наголошується на необхідності реалізації медіаосвіти в дитячих дошкільних закладах. Зокрема, в Концепції впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція) вказується на особливості дошкільної медіаосвіти, яка є принципово інтегрованою і спрямована на збалансований естетичний та інтелектуальний розвиток особистості дитини (включаючи різні форми інтелекту: емоційний, соціальний і практичний), забезпечує її захист від агресивного медіасередовища (і від інформаційного «сміття», невідповідних віковим можливостям психіки дитини інформаційних впливів, серед яких продукція, що містить елементи насильства, жахів, еротики), уміння орієнтуватись, обирати і використовувати адаптовану відповідно до вікових норм медіапродукцію.

Одним із принципів медіаосвіти, що відображено у зазначеній Концепції, є пріоритет морально-етичних цінностей: «Медіаосвіта спрямована на захист суспільної моралі і людської гідності, протистоїть жорстокості і різним формам насильства, сприяє утвердженню загальнолюдських цінностей, зокрема ціннісному ставленню особи до людей, суспільства, природи, мистецтва, праці та самої себе» («Концепція впровадження медіаосвіти», 2016).

Отже, у дошкільних закладах актуалізується значення морально-етичних цінностей та їх розвитку в процесі реалізації медіаосвіти.

Аналіз останніх досліджень. Проблеми формування медіаграмотності дітей та молоді є предметом досліджень українських учених, а саме: О. Волошенюк, А. Волошиної, В. Іванова, Т. Іванової, І. Мищишин, Г. Онкович, С. Шумаєвої, О. Янкович тощо, а також зарубіжних науковців – А. Анджеєвської, Ю. Беднарека, Я. Гайди, А. Коха (Koch, 2018), М. Танася та ін. У їхніх працях здійснено трактування основних понять; визначено цілі, завдання, концепції, функції, напрями, основні чинники генезису медіаосвіти тощо.

Вплив засобів масової інформації на розвиток дитини відображено у творах класика педагогіки В. Сухомлинського, української письменниці Л. Костенко, а також у численних розвідках українських учених, зокрема Р. Даниляк, А. Зайцевої, В. Лизанчука, О. Невмержицької, Д. Попової, Т. Поясок, В. Скотного, Н. Темех, Л. Чорної, С. Шандрук, П. Щербаня тощо. У працях цих науковців акцентується увага на недостатньому використанні потенціалу медіа, зокрема друкованих видань, для виховання дітей; на необхідності елімінації низьковартісної медійної про-

дукції; проте не відображені питання виховання й медіаосвіти дітей дошкільного віку.

Проблеми формування морально-етичних цінностей, морально-етичного виховання дошкільників досліджено в працях О. Вишневського (трактування понять й класифікація цінностей, відображення цінностей як ієрархічної системи ідеалів, фундаментальних понять і цілей, якими живе суспільство та в здійсненні котрих вбачає сенс свого існування) (Вишневський, 2003, с. 197); Л. Токаревої (20012) (формування ціннісних орієнтацій як чинник моральності дошкільників); А. Богуш, О. Монке (формування оцінно-етичних суджень у художньо-мовленнєвій діяльності дошкільників), А. Гончаренко, С. Литвиненко (виховання гуманних взаємин старших дошкільників і першокласників); Т. Колесіної, Г. Савицької (моральна поведінка дошкільників); Т. Фасолько, М. Федорової (педагогічний вплив на становлення морального вибору дошкільників); О. Кошелівської (роль емоцій у моральному становленні особистості); О. Кисельової (2009) (морально-етичне виховання дітей старшого дошкільного віку засобами українського фольклору); Н. Ашиток (2017) (формування морально-ціннісних орієнтацій у дітей дошкільного віку на матеріалі дитячої літератури) тощо.

Зокрема, Н. Ашиток (2017) з'ясувала, що «проблема сприйняття літературних творів різних жанрів дітьми дошкільного віку – складна й багатоаспектна. Дитина проходить тривалий шлях від наївної співучасті у зображуваних подіях до складніших форм аксіологічного сприйняття, а тому ознайомлення дошкільнят з художньою літературою слід починати з народної творчості (приказок, загадок, пісень, забавлянок, народних казок тощо). Фольклор є своєрідною школою соціального досвіду, унікальним засобом для передачі народної мудрості і виховання дітей на ранньому етапі їх розвитку» (с. 8).

О. Кисельова конкретизувала значення терміна «морально-етична вихованість дітей старшого дошкільного віку», який трактує як сформовану в процесі морально-етичного виховання здатність свідомо відтворювати власну поведінку на засадах загальноприйнятих моральних якостей, норм і правил, адекватно оцінювати власну поведінку та поведінку однолітків, розуміти, доречно й адекватно використовувати в мовленні слова, що позначають морально-етичні категорії (Кисельова, 2009, с. 17).

Авторка з'ясувала педагогічні умови морально-етичного виховання старших дошкільників, довівши, що воно успішно відбуватиметься, якщо здійснювати «комплексне розв'язання завдань з морально-етичного виховання дітей у різних видах діяльності (художньо-мовленнєва, ігрова, театралізована, навчальна) як на заняттях, так і в повсякденному житті» (Кисельова, 2009, с. 5).

Проте вчені недостатньо уваги надали формуванню морально-етичних цінностей дошкільників у процесі реалізації медіаосвіти як системи діяльності, до якої залучені діти, батьки й вихователі.

Таким чином, актуалізується **мета статті** – обґрунтувати форми й методи медіаосвіти, спрямованої на розвиток морально-етичних цінностей дошкільників.

Терміни «медіа», «медіаосвіта», «медіаграмотність» здобувають все більшу популярність в українському суспільстві, але на інтуїтивному рівні зазвичай пов'язуються з діяльністю учнів, студентів. Як засвідчують результати емпіричних досліджень, зокрема опитування шкільних педагогів, вихователів, дорослі не можуть точно визначити, що таке медіа та медіаосвіта, і пов'язують їх із засобами масової комунікації – радіо, телебаченням, Інтернетом. Що ж до самих освітян, то для них недостатньо відомою є Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція), яка передбачає медіаосвіту батьків та дошкільників. Проте форми й методи такої роботи обґрунтовані недостатньо.

Реалізація вихователями медіаосвіти серед вихованців дитячих дошкільних закладів викликає труднощі. Є недостатньо методичних розробок на теми формування медіаграмотності не лише дітей, а й їхніх батьків. Тому заслуговує на вивчення та впровадження у вітчизняний освітній простір досвід організації медіаосвіти в Європейських країнах. Зокрема, у Польщі функціонує веб-портал «Медіаосвіта» (Edukacja Medialna), на якому розміщені сценарії, вправи, матеріали для реалізації занять у дошкільних закладах, школах, будинках культури та бібліотеках. Матеріали розроблені відповідно до Каталогу медійних та інформаційних компетенцій, визначених у рамках проекту «Цифрове майбутнє» («Cyfrowa przyszłość», 2010).

На вказаному веб-порталі запропоновано систему медіаосвітніх уроків, яка охоплює такі напрями: використання інформації, взаємини й спілкування в медійному середовищі, мова медіа, креативне використання медіа, етика й цінності, правові й економічні аспекти використання медіа («Lekcji edukacji medialnej», 2012). Під час цих уроків дошкільники засвоюють, що є багато джерел інформації; вчать вибирати їх відповідно до потреби; намагаються знайти інше джерело інформації, ніж від дорослого; усвідомлюють, що інформація може бути правдивою і неправдивою; формулюють прості запитання, щоб переконатися у вірогідності інформації; дізнаються, до кого звертатися, щоб перевірити правдивість інформації, отже, намагаються ставитися до інформації критично («Lekcji edukacji medialnej», 2012).

Медіаосвіта дітей добре методично забезпечена. Видаються численні книги, методичні посібники як для вихователів, так і для батьків, з яких можна почерпнути інформацію як про загрози для життя й розвит-

ку дитини, так і шляхи їхнього попередження (Andrzejewska, 2014; «Bezpieczne media», 2013).

Серед напрямів медіаосвіти одним із найбільш актуальних є формування морально-етичних цінностей, адже не лише в українському суспільстві, а й у європейському прагнення до успіху, прагматизм витісняють гуманізм, милосердя, натомість наростають прояви жорстокої агресивної поведінки, однією з причин якої є нерозбірливе споживання медіапродукції.

Розвиток інформаційних технологій сприяв тому, що мультимедійний проектор та комп'ютер стали незамінними технічними засобами в дитячому садку. У невмілих руках (надмірне використання, недоцільний перегляд презентацій, слайди яких можна замінити екскурсіями на природі) або через неконтрольований батьками перегляд телевізійних програм, навіть мультиків із сумнівними цінностями, продукція нових медіа може призвести до втоми, викликати знервованість, спричинити в дітей психічні розлади. Занадто часте використання медіа загрожує втратою контактів із ровесниками, дорослими.

Для запобігання цим шкідливим явищам варто зацентувати увагу на системності формування морально-етичних цінностей медійними засобами, що ґрунтовно дослідила О. Кисельова (2009, с. 5). Така системність передбачає використання різноманітних медіа, оскільки потенціал окремих із них реалізовується недостатньо – спочатку в дитячому садку, а згодом і в початковій школі.

Є багато різних класифікацій медіа, критерії для яких – спосіб переробки й подачі інформації, час виникнення тощо. Залежно від способу виникнення розрізняють традиційні (книжка, фільм, вистави лялькового театру) й інноваційні (Інтернет, соціальні мережі) медіа.

Залежно від способу переробки й подачі інформації, впливу на споживача (візуально, через звук, через звук та візуально) виділяють візуальні, аудальні й аудіовізуальні медіа. Візуальні медіа – це дитяча преса (журнали, газети), дитяча література (казки, оповідання, вірші). Аудальні – різноманітні радіопроеграми, а також різного роду звукозаписи, які дають змогу чути, але не бачити. Найширшим є коло аудіовізуальних засобів, оскільки вони передають інформацію і через звуки, і через зображення (анімації, відео тощо).

У результаті емпіричних досліджень виявлено, що в дитячих закладах, а згодом і в початкових школах, недостатньо використовуються друковані медіа, зокрема дитячі журнали. Перевага все частіше надається телебаченню, мультимедійним презентаціям, Інтернету (Янкович, 2017, с. 21–22). Водночас із позитивним впливом на формування дитини вони викликають додаткове навантаження на зір, створюють передумови для сидячого способу життя, відсутності повноцінної комунікації, без якої неможливий розвиток морально-етичних цінностей.

Усе ж сучасні технічні пристрої викликають у дітей значний інтерес. Тому доцільно використовувати освітній потенціал, зокрема, гаджетів. Батьки можуть завантажити на власні смартфони, планшети або й комп'ютери інтерактивні додатки чи онлайн-ігри, які мають дидактичне та виховне спрямування. Зокрема, на формування морально-етичних цінностей у дітей дошкільного віку, серед іншого, спрямовані такі безкоштовні додатки: «Kids Good Habits» («Дитячі хороші звички»), «50 Good Habits» («50 хороших привычек»), «Good Habits & Manners for Kids» («Хороші звички і манери для дітей») та ін. Вони містять картинки зі звуковим та текстовим супроводом, на яких зображено, як потрібно або не можна поводитися.

Використовуючи ці додатки, діти дізнаються, що необхідно бути ввічливими, слухняними, чемними з однолітками і дорослими, сумлінно виконувати власні обов'язки, берегти природу та громадське майно тощо. На особливу увагу заслуговує зображення гуманного ставлення до людей із фізичними вадами. Також цікавим у додатку «Good Habits & Manners for Kids» є розділ «Безпека», у якому наголошується на правилах поведінки на воді, на проїжджій частині, на вулиці (заборона розповідати незнайомцям особисту інформацію та брати від них будь-які подарунки), в автомобілі (використання ременів безпеки) тощо.

Оскільки всі ці додатки на сьогодні розроблені лише англійською мовою (звуковий і текстовий супровід), то батьки повинні допомогти не лише запустити програму, а й обговорити разом із дітьми зображене на екрані. Крім того, можна вивчити нескладні для дошкільників слова. Якщо ж батьки не володіють англійською мовою, то все одно зможуть використовувати ці додатки, обговорюючи з дітьми зображені ситуації та акцентуючи увагу на тих чи тих морально-етичних цінностях.

Проте варто зазначити, що інформаційний світ дуже динамічний, тому можна спрогнозувати, що незабаром такі додатки з'являться й українською мовою. Яскравим прикладом є гра «Мишеняткова абетка», спрямована не лише на вивчення українського алфавіту, а й на загальний інтелектуальний розвиток дітей.

Отже, актуалізується потреба медіаосвіти батьків. Різноманітні діагностичні методи (анкетування, тестування тощо) засвідчують, що батьки з дітьми недостатньо аналізують поведінку казкових героїв, персонажів із мультфільмів та ігор, рідко використовують у вихованні дитячі журнали. Тому ефективними в роботі з батьками є бесіди щодо суті понять «медіа», «мультимедіа», правильного використання медіа під час виховання морально-етичних цінностей, гігієни роботи за комп'ютером та іншими технічними пристроями, необхідності розвитку дитини в русі, формування естетичних смаків, що є профілактикою різноманітних узалежнень, розладів здоров'я, поганої поведінки дошкільника.

Виховання морально-етичних цінностей набуде системного характеру, якщо супроводжуватиметься спільним виховним впливом батьків та вихователів у дошкільних навчальних закладах.

Аналіз педагогічних джерел та емпіричні дослідження доводять необхідність у процесі реалізації медіаосвіти спеціальних медіаосвітніх занять. Провідною формою навчання й виховання у дошкільному закладі є заняття. Проте зараз набуває популярності медіазаняття, під час якого використовуються комп'ютер, мультимедійний проектор тощо. На таких заняттях доцільно навчати дітей пояснювати значення морально-етичних категорій (що таке добро, а що зло), розпізнавати хороші і погані вчинки, адекватно оцінювати поведінку персонажів казок, мультфільмів тощо і свої вчинки. У зв'язку з цим існує потреба в поліпшенні навчально-методичного забезпечення на ці теми.

Для формування морально-етичних цінностей дошкільників доцільно реалізовувати такі інтерактивні методи, як «Незакінчені речення», «Шість капелюхів», «Мікрофон» тощо, що дають змогу розвивати на елементарному рівні критичне мислення дитини й початки самостійного аналізу. Проте найпопулярнішими є ігри, зокрема й рухливі, під час яких діти наслідують поведінку добрих героїв і засуджують вчинки негативних.

Висновки. Небезпечні явища в молодіжному середовищі (агресія, жорстокість, насильство тощо), прискорений неконтрольований розвиток сучасних медіазасобів, зниження віку, під час якого відбувається перший контакт дитини з комп'ютером чи мобільним телефоном, спонукають розпочинати медіаосвіту вже у дошкільному віці. Один із найважливіших її напрямів – виховання морально-етичних цінностей, яке має набути комплексного характеру. Провідною формою такого виховання є медіаосвітні уроки, проведення яких потребує розробок спеціального методичного забезпечення. Домінувальними методами є ігрові, інтерактивні.

Усе більшої актуальності набуває медіаосвіта батьків, яка передбачає, зокрема, бесіди щодо суті понять «медіа», «мультимедіа», використання різноманітних медіа для формування морально-етичних цінностей, передусім візуальних, друкованих, застосування освітньо-виховного потенціалу інтерактивних додатків; необхідності розвитку дитини в рухливих іграх, формування естетичних смаків, що є профілактикою різноманітних uzalezhnень, розладів здоров'я, поганої поведінки дошкільника.

Література

- Ашиток, Н.** (2017). Формування морально-ціннісних орієнтацій у дітей дошкільного віку на матеріалі дитячої літератури. *Людинознавчі студії: зб. наук. праць ДДПУ імені Івана Франка. Серія «Педагогіка», 5/37, 5–11.*
- Вишневецький, О.І.** (2003). *Теоретичні основи сучасної української педагогіки.* Дрогобич: Коло, 528 с.

- Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція)*. (2016). Взято з [http:// osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/mediaosvita/kontseptsiya_vprovadzhennya_mediaosviti_v_ukraini_nova_redaktsiya/](http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/mediaosvita/kontseptsiya_vprovadzhennya_mediaosviti_v_ukraini_nova_redaktsiya/)
- Кисельова, О.І.** (2009). *Морально-етичне виховання дітей старшого дошкільного віку засобами українського фольклору*. (Автореф. дис. канд. пед. наук). Одеса, 21 с.
- Токарєва, Л.** (2012). *Формування ціннісних орієнтацій як чинник моральності дошкільників у сучасному соціопросторі*. Взято з http://lib.iitta.gov.ua/1901/1/ц.о.дереј_4444.pdf.
- Янкович, О.І.** (2017). Моральне виховання учнів молодшого шкільного віку в процесі реалізації медіаосвіти. *Педагогічний альманах*, 33, 18–24.
- Andrzejewska, A.** (2014). *Dzieci i młodzież w sieci zagrożeń realnych i wirtualnych: aspekty teoretyczne i empiryczne*. Warszawa: Difin SA, 272 s.
- Bezpieczne media: poradnik dla rodziców*. (2013). Взято з <https://www.orange.pl/ocp-http/PL/Binary2/1997625/4091136245.pdf>.
- Cyfrowa przyszłość: katalog kompetencji medialnych i informacyjnych*. (2010). Взято з <https://nowoczesnapolska.org.pl/wp-content/uploads/2012/05/Cyfrowa-Przyszlosc-Katalog-Kompetencji-Medialnych-i-Informacyjnych1.pdf>.
- Koch, A.** (2018). Children's Perspectives on Happiness and Subjective Well-being in Preschool. *Children & Society*, 32, 73–83. doi: 10.1111/chso.12225.
- Lekcji edukacji medialnej*. (2012). Взято з <https://edukacjamedialna.edu.pl/lekcje/>

References

- Ashytok, N.** (2017). Formuvannya moralno-tsinnisnykh oriientatsii u ditei doshkilnoho viku na materialy dytiachoi literatury [Formation of Moral and Value Orientations of Preschoolers on the Materials of Children's Literature]. *Liudynoznavchi studii. Seriya «Pedagogika» – Human Studies. Series of «Pedagogy»*, 5/37, 5–11 [in Ukrainian].
- Vyshnevskiy, O.I.** (2003). *Teoretychni osnovy suchasnoi ukrainskoi pedahohiky [Theoretical Foundations of Modern Ukrainian Pedagogy]*. Drohobych [in Ukrainian].
- Kontseptsiia vprovadzhenня mediaosvity v Ukraini (nova redaktsiia) [The Concept of Implementation of Media Education in Ukraine (New Edition)]*. (2016). Retrieved from http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/mediaosvita/kontseptsiya_vprovadzhennya_mediaosviti_v_ukraini_nova_redaktsiya/ [in Ukrainian].
- Kyselova, O.I.** (2009). *Moralno-etychne vykhovannya ditei starshoho doshkilnoho viku zasobamy ukrainskoho folkloru [Moral and Ethical Education of Senior Preschoolers by Means of Ukrainian Folklore]*. (Extended abstract of candidate's thesis). Odessa [in Ukrainian].
- Tokariєva, L.** (2012). *Formuvannya tsinnisnykh oriientatsii yak chynnyk moralnosti doshkilnykiv u suchasnomu sotsioprostorі [The Formation of Value Orientations as the Factor of the Preschoolers' Morality in the Modern Socio-space]*. Retrieved from http://lib.iitta.gov.ua/1901/1/ц.о.дереј_4444.pdf [in Ukrainian].
- Yankovych, O.I.** (2017). Moralne vykhovannya uchniv molodshoho shkilnoho viku v protsesi realizatsii mediaosvity [Moral Education of Primary School Pupils in the Process of Realization of Media Education]. *Pedahohichnyi almanakh – Pedagogical almanac*, 33, 18–24 [in Ukrainian].

- Andrzejewska, A.** (2014). *Dzieci i młodzież w sieci zagrożeń realnych i wirtualnych: aspekty teoretyczne i empiryczne [Children and Youth in the Network of Real and Virtual Threats: Theoretical and Empirical Aspects]*. Warszawa: Difin SA [in Polish].
- Bezpieczne media: poradnik dla rodziców [Safe Media: a Guide for Parents]*. (2013). Retrieved from <https://www.orange.pl/ocp-http/PL/Binary2/1997625/4091136245.pdf> [in Polish].
- Cyfrowa przyszłość: katalog kompetencji medialnych i informacyjnych [Digital Future: the Catalogue of Media and Information Competences]*. (2010). Retrieved from <https://nowoczesnapolska.org.pl/wp-content/uploads/2012/05/Cyfrowa-Przyszlosc-Katalog-Kompetencji-Medialnych-i-Informacyjnych1.pdf> [in Polish].
- Koch, A.** (2018). Children's Perspectives on Happiness and Subjective Well-being in Preschool. *Children & Society*, 32, 73–83. doi: 10.1111/chso.12225 [in English].
- Lekcji edukacji medialnej [Lessons of Media Education]*. (2012). Retrieved from <https://edukacjamedialna.edu.pl/lekcje/> [in Polish].

KUZMA Iryna – PhD of Pedagogical Sciences, lecture of Pedagogy and Psychology and Inclusive Education Department, Ternopil Regional Communal Institute of Postgraduate Pedagogical Education, Maksyma Kryvonosa str., 2, Ternopil, 46000, Ukraine (iryna.yankovych@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1219-8216>

ResearcherID: <http://www.researcherid.com/rid/D-4131-2018>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2313-2094.6/38.119522>

To cite this article: Kuzma, I. (2018). Formuvannia moralno-etychnykh tsinnosti ditei starshoho doshkilnoho viku v protsesi realizatsii mediaosvity [Formation of moral and ethical values of senior preschool children in the process of realization of media education]. *Liudynoznavchi studii. Seriya «Pedagogika» – Human Studies. Series of «Pedagogy»*, 6/38, 219–228. doi: 10.24919/2313-2094.6/38.119522 [in Ukrainian].

Article history

Received: 18 September 2017

Accepted: 15 February 2018

Received in revised form: 13 November 2017

Available online: 5 April 2018

FORMATION OF MORAL AND ETHICAL VALUES OF SENIOR PRESCHOOL CHILDREN IN THE PROCESS OF REALIZATION OF MEDIA EDUCATION

Abstract. The importance of media education for the formation of moral and ethical values of preschoolers has been proved in this article. The formation of moral and ethical values has been determined as one of the most important directions of media education in the educational process, because it is not only in the Ukrainian but also in the European society that humanity and mercy are displaced by aspiration for success, pragmatism. It has been revealed that unscrupulous use of media production is one of the reasons for

the increase in the number of cases of violent aggressive behavior. The attention has been focused on an insufficient use of media potential, in particular, the printed media for the children's education (upbringing); the need to eliminate low-cost media products. The article substantiates inexpediency of excessive use of media resources in the educational process.

As it turned out the implementation of media education in children's preschool institutions comes with difficulties. There is insufficient methodological research on the topics of media literacy formation not only for children, but also for their parents. It is necessary to study the experience of organization of media education in European countries.

The article gives the classifications of the media. It distinguishes the visual, auditory and audiovisual media depending on the method of processing and supplying information, on the influence upon the consumer (visually; aurally; aurally and visually). It has been found out that there is insufficient use of printed media in the children's institutions, and later in primary schools.

The educational potential of interactive applications has been revealed which is aimed, among other things, at the formation of moral and ethical values. The author identifies the ways of helping parents in the process of using such applications and shows the role of parents' media education in the educational process.

It is necessary to conduct special media educational lessons aimed at the formation of moral and ethical values. The emphasis is put on the expediency of teaching children to explain the meaning of moral and ethical categories (what is good and what is evil), to recognize good and bad things, to adequately assess the behavior of characters in fairy tales, cartoons, etc., as well as their own actions.

It has been found out that for the formation of moral and ethical values of preschoolers it is expedient to implement interactive methods that allow developing critical thinking of the child at the elementary level and the elements of independent analysis.

Keywords: media education, media, moral and ethical values of pre-school children, media classes, pre-school establishments.

Acknowledgments. Sincere thanks to staff at preschool establishments in Ternopil and Department of Education and Science of the Ternopil Regional State Administration, in particular Olha Khoma.

Funding. The author(s) disclosed receipt of the following financial support for the research, authorship, and/or publication of this article: Funding from Ternopil Regional State Administration permitted this research completion.